

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE AMERIKY

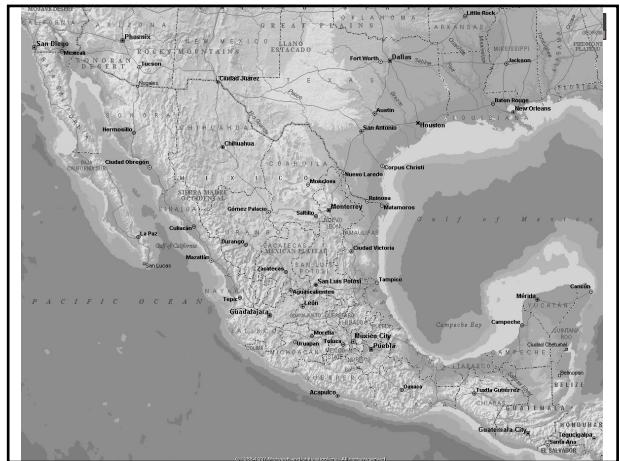
11. přednáška
Mexiko

Proč není Mexiko Méjico?

- Jméno státu je odvozeno z názvu hlavního města („domov lidu Mexitliho“ (tj. boha války))
- Pravopis: pro přepis z jazyka nahuatl se používal pravopis španělštiny (kastilštiny) 16. století, proto bylo [j] (š) přepisováno jako x – později se ale ve španělštině změnila výslovnost psaného x na [x] (ch) a psaného j z původního [ɟ] (ž) také na [x]
- Foném [x] se následně začal sjednocovat na grafému j/g – např. z Dona Quixote se stal Don Quijote (ve francouzštině ale ke změně kvality hlásek nedošlo – Quichotte)

Proč není Mexiko Méjico?

- Nový pravopis se následně stal normou, v Mexiku se ale stalo otázkou národní cti zachování archaického pravopisu v názvu státu. Dnes je to respektováno i ve Španělsku, kde se považují obě varianty – México i Méjico za správné (doporučuje se první)
- Navíc se někdy v geografických názvech zachovalo i původní čtení – Oaxaca a Texas jsou sice s [x], ale mexická čtvrť Xochimilco je čtena se [j]
- Pozor: Méjico je v Mexiku občas chápáno jako „politicky nekorektní“ a kolonialistické

Obecně

- 1 972 550 km²
- stát v Severní Americe mezi Tichým oceánem a Mexickým zálivem Atlantského oceánu (část za Tehuantepeckou šíjí patří ke Střední Americe)
- Podnebí je tropické, na severu subtropické, ovlivněné nadmořskou výškou
- Největší řeka je pohraniční Rio Grande na SV, suché oblasti na SZ jsou bez stálých povrchových toků
- Vegetační kryt různorodý; na severu pouště a polopouště, dále k J travnaté a křovité savany, v horách subtropické smíšené lesy, na J převládají vzdyzené vlhké tropické lesy.

Geologie

- geologicky nestabilní
- trpí častými zemětřeseními a společnou činností
- hlavní město bylo postiženo ničivým zemětřesením naposledy v roce 1985:
 - září 1985: zemětřesení s epicentrem u Acapulca, magnitudo 8,1 podle RichtEROVY stupnice (v subdukční zóně), v C. d. México (300 km od epicentra) 4 000 mrtvých

Povrch

- většinu území Mexika zaujímají hory a náhorní plošiny (součást systému Kordiler)
- na Pobřežní pásmo v USA navazuje úzký Kalifornský poloostrov (1250 km).
- na pobřeží (V i Z) úzké pobřežní nížiny, na ně navazují pohoří **Sierra Madre Occidental** (Z, nejvyšší hora **Cerro Mohinora**, cca 3250 m) a **Sierra Madre Oriental** (V, **Cerro Potosí**, 3713 m)
- Mezi nimi **Mexická náhorní plošina** (1 000 – 2 500 m n. m.)

Povrch

- na J navazuje **Mladovulkanická Kordillera (Eje Volcánico Transversal)** s řadou činných i vyhaslých sopek
- Kordillery pokračují dále k JV jako **Sierra Madre del Sur (Teotepec, 3 703 m)**
- Východně od nich nízká Tehuantepecká šíje (vzdálenost Pacifiku a Mexického zálivu: 192 km).
- Poloostrov Yucatán tvoří vápencová plošina s krasovými tvary

Pico de Orizaba

- Nejvyšší bod Mexika (5610 m n. m.)
- Též **Citlaltépetl** (3. nejvyšší sopka západní polokoule)
- Poslední erupce: 1687, 1630, 1613, 1569

Známější jsou ale 2. a 3. nejvyšší ...

- **Popocatepetl** (5 452 m n. m.) – 70 km od hl. města
- **Iztaccíhuatl/Ixtaccíhuatl** (5 286 m n. m.)
- Odbočka: univerzální hodnoty v mytologii

Přírodní rizika

- Tsunami (pobřeží Pacifiku)
- Vulkanická činnost
- Zemětřesení
- Hurikány (pobřeží)

Environmentální problémy

- Znečištění zdrojů vody
- Odlesňování, eroze, dezertifikace
- Silné znečištění vzduchu v hl. městě a v prům. centrech

Obyvatelstvo

- 105 mil. obyvatel (2003)
- **Přírůstek** 1,43 % (2003)
- **porodnost** 21,92 (2003)
- **úmrtí** 4,97 (2003)

Obyvatelstvo

- Kulturně, rasově a etnický různorodé obyvatelstvo
- převažují míšenci původních indiánů s přistěhovalými Španěly – **mestici** – asi 60 % populace (mají – zejména ve státě Vracruz – i jistý podíl černošské krve – do Mexika bylo zavlečeno na 200 000 černých otroků)
- Odhady počtu **indiánů** se pohybují mezi 10 % a 30 % - závisí na definici, vláda upřednostňuje jazykové hledisko
 - Převažují ve státech Chiapas, Oaxaca a ve vnitrozemí Yucatánu
 - Značně početné skupiny jsou i v centrálních částech země

Obyvatelstvo

- Nesmíšených Evropanů je málo – hl. ve městech (španělský, francouzský, německý původ)
 - Dále váleční uprchlíci (Španělská obč. válka, Poláci, Rusové, Židé, Libanonci)
- Asi jci jsou potomky Filipínců z koloniálního období, menší množství přišlo i z USA (podobně jako mormoni a mennonité)

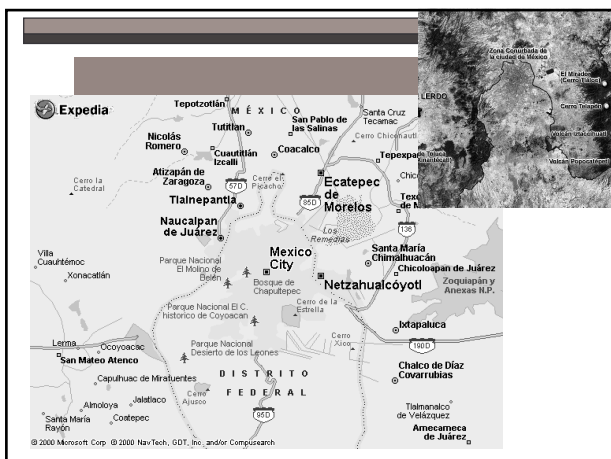
Obyvatelstvo

- V současnost citelný pokles porodnosti – vyšší je u indiánů a na venkově
- Výrazná migrace do USA (v zahraničí žije 9 mil. Mexických občanů) a na sever země (rychle rostou města při hranici USA)

Obyvatelstvo

- Nejvíce lidí v centrální části země (Mexická náhorní plošina), hlavně v hlavním městě (vysokohorská kotlina 2 200 m n. m. ⇒ časté problémy s ovzduším): aglomerace včetně všech předměstí má asi 25 – 30 mil. obyvatel (přes 1/4 obyvatel země)
- Aglomerace hlavního města zahrnuje: vlastní Ciudad de México, dále milionová města Ecatepec de México, Naucalpan, Nezahualcóyotl, Tlalnepantla. C. d. México má 8,5 mil. obyv. v admin. hranicích (20 mil v aglomeraci)

Obyvatelstvo

- Hlavní jazyk: španělština (s jistým vlivem nahuatl – hlavně na slovní zásobu)
- Náboženské složení: katolíci přes 90 %, roste počet protestantů
- Vzdělání obyvatel je dobré (univerzita od 1551), negramotnost 10 % (hlavně tradiční Indiáni).
- Urbanizace 75 %.
- Vysoká emigrace za práci do USA.

Dějiny

- Osídlení asi před 20 000 lety
- 1500 – 900 př. n. l. počátek zemědělství
- 900 – 300 př. n. l. – první vyspělejší kulturní formy
- 100 – 900 se některé vyvinuly do svěbytných civilizací: olmécká, toltécká, zapotécká, mayská a aztécká civilizace
- 1200 – příchod Evropanů: většinu území Mexika ovládají Aztékové.

Dějiny

- 1519–21 dobytto **Hernánem Cortésem**. Od 1535 součást vícekrálovství **Nové Španělsko (Nueva España)**
- Změna etnické struktury (demografický kolaps, mestici, prolinání kultur)
- 16. 9. 1810 počátek války za nezávislost – **Miguel Hidalgo y Costilla** (1753–1811) vydává **provolání z Dolores** (Grito de Dolores), rozsáhlé protišpanělské povstání

Dějiny

- 24. 2. 1821 kompromis mezi protišpanělskými liberály a konzervativci - **plán z Igualy**: Mexiko zůstane v personální unii se Španělskem, případně bude do jeho čela postaven některý ze španělských princů
- 24. 8. 1821 poslední španělský místokrál uznává **smlouvou z Córdoba** nezávislost Mexika

Panna Maria Guadalupská

- Jedno z desítky oficiálně uznaných zjevení PM bylo v roce 1531 v mexickém Guadalupe
- Výrazně usnadnilo konverzi indiánů ke katolicismu (Guadalupe, resp. „Guatlashupe“ = Pošlapaný kamenný had, tj. přemožený pohanský bůh Quetzalcoatl)
- Dosud předmětem úcty mezi katolíky celé LA, patronka C. d. México, od roku 1946 i patronka Latinské Ameriky

Svatý **Juan Diego Cuauhtlatoatzin**, první kanonizovaný indián (2002)

Dějiny:

spory konzervativců a liberálů

- 19. století – dlouhé období nestability a politických sporů mezi liberály a konzervativci
- 1822 mexické císařství, 1824 republika
- Územní redukce státu v době vlády diktátora Santa Anny:
 - Texas (nezávislý od 1836)
 - válka s USA (1847 – 1848, ztráta 2/5 území na severu).

Dějiny:

spory konzervativců a liberálů

- 1857 liberální ústava, omezení moci církve – důsledkem občanská válka 1858–1861 a dvojvládí, vítězi liberálové – prezident **Benito Juárez**
- Jeho vládu přerušila zahraniční intervence vedená Francií – pod jejich patronátem vzniklo císařství v čele s Maxmiliánem Habsburským (1864–67)

Dějiny: spory konzervativců a liberálů

- 2. polovina 19. století: rychlá likvidace oběinového vlastnictví půdy, enormní počet bezzemků
- 1877–1911 diktátor **José de la Cruz Porfirio Díaz Mori** – tzv. porfiriát – diktatura, ale též ambiciózní program modernizace země (výstavbu silniční a železniční sítě, podpora zahraničních investic)
- falšování výsledků prezidentských voleb v roce 1910 bylo roznětkou mexické revoluce

Dějiny: Revolucion Mexicana

- období 1910–1917
- Řada proudů bojujících proti porfiriátu – od liberálů po radikální levicové síly
- Po pádu Díaz se koalice rozpadla a začala bojovat navzájem (cca 20 let) – v podstatě opět krvavá občanská válka
- leden 1917 – přijetí dosud platné ústavy - v ní řada sociálních a pracovních vymožeností – a také 2 základní požadavky revoluce: pozemková reforma a znárodnění nerostného bohatství země (postupně realizovány)
- Zároveň spory o postavení církve (výsledek: striktní oddělení)

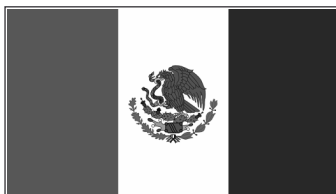
Dějiny: Institucionalizace revoluce

- V roce 1929 vytvořena **Mexická národní strana** – pozdější Revoluční institucionální strana (PRI) vládoucí zbytek 20. století (oficiálně strana dělníků, rolníků a úředníků, jinak v podstatě vedená silným *caudillem*)
- Nejradikálnější reformy provedl prezident **Lázaro Cárdenas del Río**: znárodnění petrochemického průmyslu (1938), zahájení pozemkové reformy, omezení pozice armády a celková stabilizace země
- 3 desetiletí po 2. sv. válce byla ekonomicky i politicky úspěšná, od 70. let spíše stagnace (vrcholem hluboká ekonomická recese 1994)

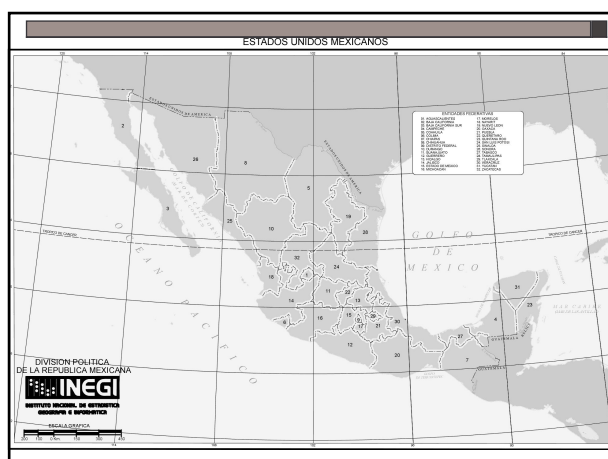
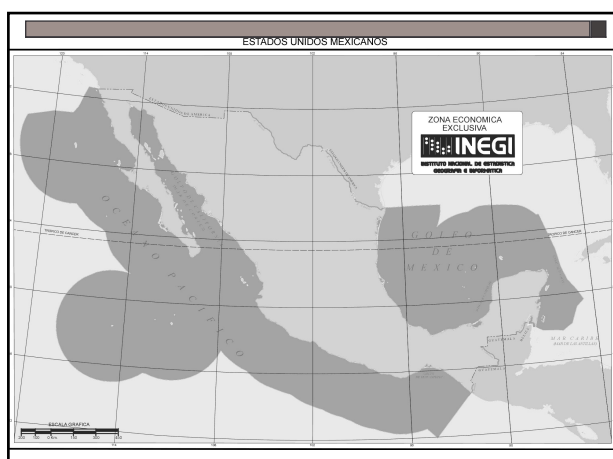
Současnost – konec vlády jedné strany

- 2000 – prezidentem zvolen opoziční kandidát Strany národní akce **Vicente Fox Quesada**

Estados Unidos Mexicanos

- Federativní republika (31 států, 1 fed. území)
- Oddělená soudní, zákonodárna a výkonná moc
- Výkonná moc je historicky dominantní
- Prezident volen přímo na 6 let (nesmí být zvolen dvakrát po sobě)
- Parlament je dvoukomorový – Poslanecká sněmovna a Senát, zvolení na bezprostředně následující období je zakázáno (!), volební systém je smíšený (dříve většinový)

Chiapas

- Dlouhodobě neřešené sociální a etnické konflikty
- 1994 ozbrojené povstání zapatistů (spíš virtuální)
- Povstání upozornilo na neřešené problémy extrémně chudého indiánského obyvatelstva

Ekonomika

- Tržní ekonomika
- Kombinace moderních i zastaralých výrobních způsobů v průmyslu i zemědělství
- Dominující soukromý sektor
- Postupná privatizace (1982: 1000 státních podniků, 1999: 200)
- Značně nerovnoměrné rozložení příjmů
- Součást NAFTA (od vzniku v roce 1994 zhruba zdvojnásobení obchodu s USA a Kanadou)
- Smlouvy o volném obchodu s EU a dalšími zeměmi

Ekonomika

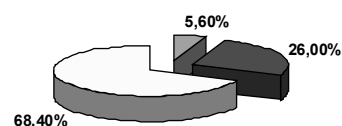
- Enormní závislost na vývozu do USA ($\frac{1}{4}$ HDP), Mexiko proto v podstatě kopíruje ekonomické cykly v USA
- Chronickým problémem Mexika je korupce a kriminalita (snad až $\frac{1}{4}$ HDP) – všechny obvyklé formy (drogy, loupeže, únosy, vyděračství, padělání, daňové úniky)

Tvorba HDP

Zemědělství: 5,6 %

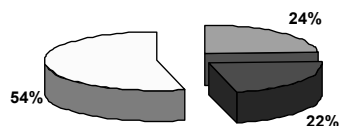
Průmysl: 26,0 %

Služby: 68,4 %

Struktura zaměstnanosti

- Zemědělství: 24 %
- Průmysl: 22 %
- Služby: 54%

Zemědělství

- Orná půda 13 %, pastviny 39 %, lesy 26 %
- Zemědělství zaměstnává 1/4 obyvatel, tvoří jen 5 % HDP
- radikální pozemková reforma (dodnes převažuje družstevní vlastnictví půdy, 1/3 vlastní obcí, velkou část má stát – vyřešeno nerovné vlastnictví půdy, předtím 97 % půdy vlastnilo 800 lidí)
- Pěstuje se kukuřice, sorgo, pšenice, cukrová třtina, bavlna, káva, sisal (3. místo na světě), podzemnice olejná, sezam, banány, tabák, rajčata, fazole.
- Chov skotu, prasat, koz, koní. Rybolov.

Zemědělství

Mexiko se dělí na dvě nesouměřitelné oblasti:

- 1) Tichooceánská nížina (rostlinná výroba – pšenice, bavlna, sója, ovoce; intenzivní zemědělství severoamerického typu)
- 2) zbytek státu (zaostalejší zemědělství, produkce plodin pro vlastní spotřebu)

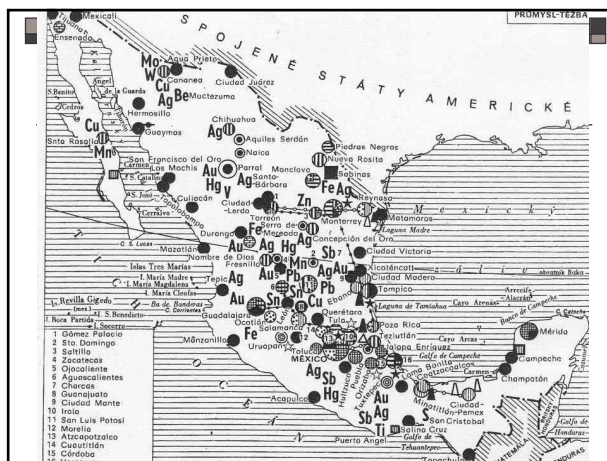
Vláda se snaží přimět rolníky k náhradě části kukuřice za pšenici (kvůli klimatu – pšenice je zde vhodnější) – kampaně troskotají na stravovacích zvycích.

Lesy

- celkem zaujímají asi 1/5 plochy země
- na Yucatánu a jihu země
- těžba tvrdého a vonného dřeva
- sběr číkle (na výrobu žvýkaček)
- rozsáhlé lesní oblasti jsou těžbou poškozeny

Těžba

- Těží se ropa (nejvýznamnější součást; 4. místo na světě; v Mexickém, konkrétně Kampečském zálivu a na Yucatánu), těžbu i vývoz ropy a zemního plynu ovládá státní společnost Pemex
- zemní plyn,
- černé uhlí
- uran (S. M. Occidental, S. M. del Sur)
- stříbro (1. – 2. na světě, 17 % světové těžby; pro ekonomiku ale nevýznamné)
- rudy železa (ložiska na západě země – Durango, železářny a ocelárny v Monterrey na severovýchodě v blízkosti zdrojů uhlí - doly v nedalekém Sabinas)
- Rudy barevných kovů: zinku, olova, mědi, manganu a dalších prvků
- sira, sůl, fluorit.

TĚŽEBNÍ A METALURGICKÁ PRODUKCE, 1990-2000											
Produkt	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 P/
Věžné kovy (kg)											
Železo	8 548	8 937	10 412	11 121	14 642	20 902	24 083	26 032	25 983	23 476	26 557
Stříbro	2 351 561	2 223 647	2 317 382	2 415 805	2 334 181	2 495 522	2 536 463	2 701 329	2 668 099	2 455 986	2 789 799
Průmyslové neželezné kovy (t)											
Antimon	2 614	2 752	1 064	1 494	1 759	1 783	983	1 908	1 301	273	110
Arsén	4 829	4 922	4 293	4 447	4 440	3 620	2 942	2 998	2 573	2 419	2 468
Bismut	733	651	807	908	1 047	994	1 070	1 642	1 204	548	1 082
Cadmium	1 973	1 797	1 879	1 924	1 870	1 759	1 813	1 872	1 739	1 311	1 311
Měď	298 695	284 174	279 042	303 989	305 487	339 347	327 976	338 933	344 756	340 147	344 551
Cín	7	15	3	3	3	3	2	5	5	4	3
Molybden	2 001	1 716	1 458	1 705	2 613	3 881	4 211	4 842	5 949	7 691	6 728
Olovo	177 279	180 468	172 563	181 741	163 836	179 741	167 115	180 350	171 610	131 402	155 940
Selén	12	3	NS	0	0	0	0	0	0	0	0
Wolfram	183	194	162	0	0	286	188	179	130	11	0
Zinek	322 487	300 706	289 119	366 432	358 953	354 673	348 328	377 861	371 898	339 758	357 161
Kovy a siderické minerály (t)											
Uhlí	4 219 841	4 864 733	5 059 947	5 718 013	6 392 937	7 391 056	8 779 516	8 509 976	7 832 227	8 767 000	7 369 468
Koks	2 337 159	2 107 589	2 033 003	1 941 832	1 984 730	2 147 602	2 184 363	2 139 376	2 202 558	2 227 531	2 241 345
Železo	5 327 890	4 976 087	5 154 046	5 596 952	5 516 193	5 625 110	6 109 453	6 279 783	6 334 257	6 885 217	6 794 776
Mangan	138 850	78 451	137 748	116 000	91 272	140 661	173 380	192 824	187 103	169 107	167 547
Neželezné minerály (t)											
Sůl	12 122 482	1 614 555	1 484 497	905 713	876 897	882 414	921 349	923 352	912 825	855 483	851 427
Baryt	305 718	203 979	443 782	135 891	86 605	248 389	470 028	236 600	161 555	157 953	155 679
Kaplin	5 403	21 172	9 403	12 095	9 511	6 824	14 215	10 666	8 232	9 177	21 069
Dolomit	482 168	470 668	466 490	545 494	601 649	931 770	929 933	902 710	785 516	416 284	386 110
Živec	124 188	168 143	159 718	123 512	133 441	121 780	139 972	155 760	197 868	262 241	287 819
Fluor	633 814	370 297	286 940	282 989	327 375	522 657	523 971	552 840	698 043	557 108	543 581
Fosfor	557 125	445 805	338 744	228 329	536 532	622 359	682 079	713 662	756 349	950 645	981 196
Grafit	24 916	30 579	31 470	43 589	30 863	34 388	40 412	47 982	43 461	27 781	34 915
Křemen	1 174 095	1 198 214	1 129 139	1 310 134	1 360 549	1 292 265	1 424 825	1 564 348	1 733 439	1 700 527	1 795 557
Sadovec	2 814 439	2 338 954	2 960 128	3 283 444	3 438 108	3 477 840	3 758 923	4 216 300	3 993 305	3 799 419	3 581 222

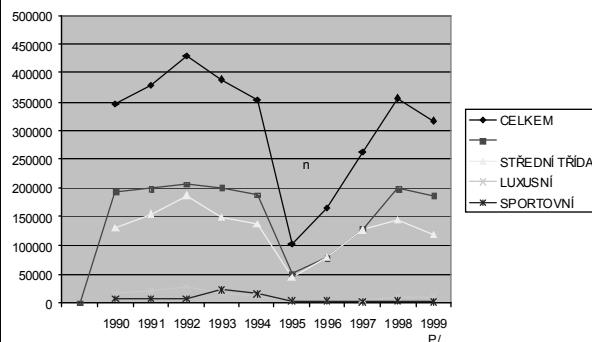
Průmysl

- Průmysl má úplnou strukturu (jako vyspělá země), od 1994 člen OECD (jako první latinskoamerický stát)
- koncentrace výroby do Méxica, Guadaluajary a Monterrey. Nejrozsáhlejší je průmysl:
 - petrochemický (v Latinské Americe 2. místo po Venezuele; umělá hnojiva, syntetický kaučuk, umělá hmota),
 - hutnický (opírá se o vlastní zdroje, hutě v Monterrey a v Lázaro Cárdenas) – vyrábí 25 % železa a 30 % oceli celkové latinskoamerické produkce
 - strojírenství: bouřlivý rozvoj, dosud pokrývá domácí spotřebu jen z 1/3, výroba dopravních prostředků a spotřební elektroniky
 - Navíc rozsáhlá tradiční odvětví: potravinářství, textilní a kožedělný průmysl, zpracování tabáku.

Strojírenství

- Specializace výroby na průmyslová zařízení, dopravní prostředky, stroje a přístroje dlouhodobého spotřebního charakteru
- Značnou dynamiku růstu zaznamenala výroba osobních automobilů, traktorů a domácích spotřebičů
- Objemem výroby automobilů se Mexiko řadí na 11. místo na světě a na 2. v Latinské Americe, hned za Brazílii
- V automobilovém průmyslu Mexika operuje v současnosti 20 společností, avšak na 7 největších připadá 99 % produkce
- Patří mezi ně například: Ford Motors, General Motors, Nissan Mexicana a Volkswagen

AUTOMOBILOVÁ PRODUKCE, DLE KATEGORIÍ, 1990-1999

Chemie

- Chemický průmysl Mexika patří mezi nejrozvinutější průmyslové odvětví v Latinské Americe
- plně pokrývá vnitřní poptávku
- Největší část chemického průmyslu je ovládaná státní společností Petroleos Mexicanos (PEMEX). V jejích rukou jsou soustředěny veškeré závody na zpracování ropy, skladovací podniky, ropovody, ostatní doprava ropy, vnitřní a zahraniční obchod a celý obor petrochemie (zestátněno v roce 1938)
- Saldo zahraničně obchodní bilance PEMEXU (vývoz ropy)
- Také produkce průmyslových hnojiv plně uspokojuje potřeby mexického zemědělství
- Největším výrobcem průmyslových hnojiv je státní společnost Guanos Fertilizantes de México (GUANOMEX). Její podíl v celkové produkci dosahuje 60 %
- Gumárenský průmysl rovněž pokrývá domácí poptávku, kromě speciálních pneumatik (vysokozdvížeň vozíky, letadla, ...)

- Elektřina z fosilních zdrojů (ropa) 74 %, z vodních zdrojů 18 %, jaderná energie 5 % (jaderná elektrárna v Laguna Verde – 2 varné reaktory BWR).
- Významný cestovní ruch (hlavní město, indiánské památky, rekreační letoviska při pobřeží – Acapulco...)
- navíc „pohraniční turistika s USA“ – Američané zajíždějí hluboko do vnitrozemí

Obchod

- ☐ Značná závislost na zahraničním obchodu
- ☐ Hlavním partnerem jsou USA – asi 85 % vývozu.
- ☐ Dováží se součástky do automobilů, elektronika, zemědělské výrobky
- ☐ Vyváží se ropa, dále bavlna, výrobky zpracovatelského průmyslu, tradiční potravinářské produkty (např. tequila).

Přídavek pro MRS

chytnout můžete:

- ☐ Malárii
- ☐ Chagasovu nemoc
- ☐ Choleru
- ☐ horečku dengue
- ☐ Filariázu
- ☐ Hepatitis
- ☐ Tetanus
- ☐ Tyfus
- ☐ vzteklinu.